

در محضر امیر المؤمنین علیه السلام

دوازدهم اخلاق شیعه

بر بنای خطبه متقین (از حروف خطبه همام)

باموضوعات: رضایت از رازق، معرفت به خالق، قلب مجنون، پسر از مردم آزاری

جلد چهارم

محمدرضا حاتم پوری کرمانی

سرشناسه	: حاتم‌پوری ، محمد رضا ، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور	: در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / مؤلف محمد رضا حاتم‌پوری کرمانی
مشخصات نشر	: تهران ، حاتم ، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۵۰۱ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۳۱-۵-۱
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا	
موضوع	: شرح نهج‌البلاغه (دانشنامه اخلاق شیعه بر مبنای خطبه متقین)
مندرجات	: ج ۴: رضایت از رازق، معرفت به خالق، قلب محزون، پرهیز از مردم‌آزاری
رده‌بندی کنگره	: BP۳۸/۰۴۲
رده‌بندی دیوبی	: ۲۹۷/۹۵۱۵
ماره کتاب‌شناسی ملی	: ۵۸۸۲۱۲۴

انتشارات حاتم

www.hatampoori.com

آدرس سایت :

darmahzar@gmail.com

آدرس الکترونیکی :

عنوان کتاب : در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / دانشنامه اخلاق شیعه بر مبنای خطبه متقین

مؤلف : حجت‌الاسلام والمسلمین محمد رضا حاتم‌پوری کرمانی

لیتوگرافی : ولی عصر (عج) - قم

ناظر چاپ : مؤسسه میراث نبوت

شمارندگان : ۳۰۰۰

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۳۱-۵-۱

شابک دوره : ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۳۱-۱-۳

قیمت : ۹۰۰۰۰ تومان

انتشارات : تهران ، بلوار ابوذر ، بین پل سوم و چهارم ، مسجد امام علی بن الحسین (علیه السلام)

تلفن : ۰۲۱۳۳۸۲۵۲۵۳ - ۰۹۳۵۱۷۲۳۵۷۲

فهرست مطالب

شماره‌ی صفحه	عنوان
۲۱	سخن ناشر
۲۳	پیشگفتار
۲۸	سیمایی از خطبه‌ی همّام
۲۹	معرفی انجمن‌الطیبه
۳۰	خطبه‌ی همّام و ترجمه
۳۷	صفت ششم پادشاهان: یکسانی بلا و آسایش (مقام رضا)
۴۱	مقام رضا، اشرف مقامات انسان
۴۷	شناخت خداوند، سرچشمه‌ی رضا
۴۸	آثار و برکات مقام رضا
۴۸	۱- تندرستی و آسایش
۴۸	۲- ثروت و غنا
۴۹	۳- اجابت دعا
۴۹	آیا رسیدن به مقام رضا ممکن است؟
۵۲	چند حکایت
۵۲	داستان (مقام رضای مرد دردمند)
۵۳	داستان (عارف‌ترین و عابدترین مردم)
۵۵	اعراب‌القلوب
۵۶	داستان (بهلول و رضای مرد الهی)
۶۰	علائم تحصیل رضایت پروردگار
۶۰	۱- مهیا شدن شرایط عبادت و ترک گناه
۶۰	۲- رضایت بنده از خالق
۶۱	۳- تولّی و تبری

- داستان) عمارت مصداق مقام رضا ۶۱
- ۴- عدالت حاکمان و ارزانی قیمت‌ها ۶۳
- سوال) آیا اساساً دعا کردن با مقام رضا منافات دارد؟ ۶۴
- مقدمه‌ی اول) قضا و قدر ۶۴
- مقدمه‌ی دوم) نظام علت و معلول ۶۴
- مقدمه‌ی سوم) شناسایی علل ۶۵
- سوال) چه راه‌هایی می‌توان به مقام رضا دست یافت؟ ۷۱
- راه اول) شفاعت از پروردگار ۷۱
- راه دوم) تأمل در آیات و احوال سالکان ۷۲
- راه سوم) فهم و درک مصلحت‌های الهی ۷۲
- به دنبال رضایت خالق بندگان مخلوق ۷۲
- صفت هفتم پارسایان: سوره - دیدار محبوب و بحثی پیرامون اسرار مرگ ۸۳
- بحثی کوتاه درباره‌ی تقدیر ۹۱
- انواع اجل و مرگ از دیدگاه حکما ۹۸
- مثالی جهت تقریب ذهن ۹۸
- مرگ یا جدایی روح از جسم ۹۹
- بحثی پیرامون خوف و رجا ۱۰۱
- وصیت جناب لقمان حکیم به فرزندش ۱۰۲
- صفت هشتم پارسایان: عظمت خالق و حقارت مخلوق ۱۰۵
- نشئه‌های سه‌گانه‌ی نفس ۱۰۹
- خداشناسی ۱۱۰
- توکل به خداوند در نگاه متقین ۱۱۲
- انواع شناخت در خداشناسی ۱۱۴
- اول) شناخت علمی و حصولی ۱۱۴

۱۱۵	دوم) شناخت کشفی و حضوری
۱۲۲	خصایص انسانی
۱۲۲	۱- عقل و علم
۱۲۲	۲- غرایز
۱۲۲	۳- اختیار
۱۲۳	۴- تحا پذبی
۱۲۳	سؤال) آرا حلاق انسان قابل تغییر است یا نه ؟
۱۲۶	حقیقت و ماهیت آدمی
۱۲۶	۱- بدن ظاهر (تن)
۱۲۶	۲- نفس یا روح در جای عقل و دل
۱۲۷	مثالی جهت روشن تر شدن بحث
۱۲۹	انواع نگرش انسان به دنیا
۱۲۹	۱- نگرش صوفیانه یا دنیاگریزانه
۱۳۳	۲- نگرش دنیاطلبانه
۱۳۴	۳- نگرش سکولاریستی
۱۳۵	۴- نگرش عقل محوری
۱۳۷	داستان) آزمون ابراهیم علیه السلام
۱۳۸	داستان) ایمان و صبر عجیب آسیه
۱۴۰	موانع معرفت پروردگار
۱۴۰	۱- امکان ناپذیری درک صفات خداوند
۱۴۲	۲- خودپسندی و خودخواهی
۱۴۳	۳- خودکم بینی و احساس حقارت

- ۱۴۵ آثار و برکات معرفت نفس
- ۱۴۵ ۱- خوار نکردن نفس
- ۱۴۵ ۲- رسیدن به غایت علم و معرفت
- ۱۴۶ ۳- مجاهدت با نفس
- ۱۴۷ ۴- معرفت پروردگار و خوف از او
- ۱۴۷ ۵- دیدار با خداوند
- ۱۴۸ نتیجه گیری کونهای از شرح صفت هشتم پارسایان
- ۱۵۳ صفت نهم پارسایان : شهود بالا ترین مراتب یقین
- ۱۵۸ درجات عقلی یا درجات عاقلان
- ۱۵۸ متعلقات قوه عاقله
- ۱۵۸ - چهل مرکب
- ۱۵۹ - شک و حیرت
- ۱۶۲ - یقین و مراتب آن
- ۱۶۵ علامات یقین
- ۱۷۰ مراتب یقین
- ۱۷۰ ۱- علم الیقین
- ۱۷۰ ۲- عین الیقین
- ۱۷۱ ۳- حق الیقین
- ۱۷۲ نتیجه گیری
- ۱۷۴ ویژگی های نفس انسان
- ۱۷۷ داستان جوان صاحب یقین در محضر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۱۸۷ صفت دهم پارسایان : قلب محزون
- ۱۹۵ انواع قلب
- ۱۹۵ ۱- قلب جسمانی

۱۹۶	۲- قلب روحانی
۲۰۰	انواع قلب از دیدگاه قرآن کریم
۲۰۰	اول) قلب سلیم
۲۰۰	دوم) قلب مطمئن
۲۰۲	سوم) قلب با تقوا
۲۰۳	چهارم) قلب خاشع
۲۰۳	پنجم) قلب مهتدی
۲۰۴	ششم) قلب ترسان
۲۰۵	هفتم) قلب توبه کار
۲۰۵	هشتم) قلب غافل و بازتاب
۲۰۵	نهم) قلب شکاک و حیران
۲۰۶	دهم) قلب ترسان
۲۰۷	یازدهم) قلب مریض
۲۱۰	دوازدهم) قلب منکر
۲۱۰	سیزدهم) قلب مستکبر
۲۱۰	چهاردهم) قلب قسی و سخت
۲۱۲	پانزدهم) قلب مجرم
۲۱۲	شانزدهم) قلب گناهکار
۲۱۳	هفدهم) قلب غلیظ و خشن
۲۱۳	هجدهم) قلب مختوم و مطبوع
۲۱۶	حالات قلب و علامات آن
۲۱۷	مفهوم واقعی ذکر
۲۱۸	مراحل ذکر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْمُعْصُومِينَ سَيِّمًا ابْنِ عَمِّهِ وَوَصِيِّهِ أَسَدِ اللَّهِ الْغَالِبِ عَلَى بَنِي إِبِطَالٍ وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿وَقُلْ رَبِّ اذْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا﴾ و بگو: «ای پروردگارا، مرا (در هر کاری) با صداقت وارد کن، و با صداقت خارج ساز؛ و از سوی خود، جنتی یا بنی خننده برآیم قرار ده.»^۲

۱- امیرالمؤمنین (علیه السلام) در خطبه ۱۵۷ نهج البلاغه می فرماید: حمد و ستایش بر آن نبی است که ستایش را کلید یاد خود، مایه‌ی فوزی فضل و نعمتش و رهنمای نعمت‌ها و عذاب است قرار داد.

امید آنکه بتوانیم سه مرحله شکر را به محضر حضرت دوست به جای آوریم.
۱- شکر و تقدیر لسانی؛ ۲- شکر و تدبیر فی و درونی؛ ۳- شکر و تقدیر عملی و جوارحی.
اگرچه پرواضح و مشخص است که بر انجام آن نتوانیم ولی از این باب که فرمود:

﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾

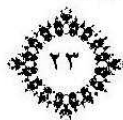
اینک ای آل داوود! شما شکر و ستایش خدا را به جای آرید، (هرچند) از بندگان من عده‌ی خیلی شکرگزارند.^۳

با استعانت از درگاه حضرت احدیت و با توسل به روح بلند نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) و اخذ اذن و اجازه از مولای متقیان امیرالمؤمنین (علیه السلام) با درک قاصر خود به شرح بعضی از خطبه‌ها،

۱- از آنجایی که ممکن است بعضی از عزیزان به جلد اول مجموعه‌ی در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) [و پیشگفتار آنکه حاوی برخی نکات مهم است] دسترسی نداشته باشند، خلاصه‌ای از آن را در اینجا یادآوری می‌کنیم.

۲- سوره‌ی مبارکه‌ی اسراء، آیه‌ی شریفه‌ی ۸۰.

۳- سوره‌ی مبارکه‌ی سباء، آیه‌ی شریفه‌ی ۱۳.

نامه‌ها و کلمات قصار آن امیر بیان و فصاحت، که سخنشان از کلام الهی گرفته شده و عطر و بوی سخن پیامبر صلی الله علیه و آله را به مشام می‌رساند، می‌پردازیم؛ چراکه بهترین نمونه‌ی کامل عمل به این گفتار، سیره‌ی خود آن بزرگوار بوده است.

کسی که با نهج البلاغه مأنوس باشد، به این جمله‌ی بزرگان پی می‌برد که نهج البلاغه کتابی است فروتر از کلام خالق و فراتر از کلام مخلوق و یا قرآنی است که از مقام خود تنزل کرده است.

— پس از امیرالمؤمنین علیه السلام تنها شخصیتی که در طول تاریخ بشریت صاحب کلمه و جمله‌ی "سَلُّوا قَبْلَ أَنْ تَقْدُوا" ، از من سؤال کنید، قبل از آنکه از بین شما بروم. "۱ امام صادق علیه السلام بوده است. ایشان در جمله‌ای کوتاه فرموده‌اند:

من هـی علوم را در چهار چیز یافتم:

أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّكَ ، عَدَىٰ خُودَ رَا بَشْنَاسِی ؛

وَالثَّانِي أَنْ تَعْرِفَ مَا مَعَكَ بِكَ ؛ خداوند چه نعمت‌هایی در خلقت تو به کار برده است؛

وَالثَّالِثُ أَنْ تَعْرِفَ مَا رَاكَ بِكَ رَا تُو چِه خواسته یا هدف از خلقت تو چه بوده است؛

وَالرَّابِعُ أَنْ تَعْرِفَ مَا يُخْرِجُكَ عَنْ دِينِكَ ؛ چه چیزهایی تو را از دین خارج می‌کند [که موجب سخط و غضب الهی می‌شود]. ۲

برای به‌دست آوردن این علوم و رسیدن به رضای پروردگار، در مرحله‌ی اول باید محبت دنیای مذموم (نه دنیای ممدوح) را از دل خارج کرد و با توبه به آن مه که خداوند ما را برای آخرت خلق کرده، نه دنیا، باید در به‌دست آوردن صفات آخرت خواست، می‌بایان و متقین تلاش کرد.

— جاذبه‌های زیبای نهج البلاغه و عظمت علمی و عملی صاحب آن، یعنی وجود نازنین امیرالمؤمنین علیه السلام [در موضوعات مختلف از جمله توحید و صفات الهی، عبادت و بندگی، جهاد و شهادت، سیاست و سیاست‌مداری، اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح] را در پیش‌گفتار جلد اول توضیح دادیم.

۱- نهج البلاغه، خطبه‌ی ۱۸۹.

۲- کافی، ج ۱، ص ۱۲۴.

توضیح دادیم وقتی امام علیه السلام بر مسند اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح می‌نشینند و برای عارفی، مثل جناب همّام که به نوشیدن چند جرعه از معارف الهی قانع نیست، دریچه‌های پارسایی و وارستگی را چنان می‌گشایند و ده‌ها صفت اخلاقی را به‌گونه‌ای بلیغ و کامل بیان می‌کنند که گویا قرن‌هاست بر مسند ارشاد خلق نشسته‌اند.

از این رو تأثیر و شگفتی کلام امیر علیه السلام تا آنجاست که جناب همّام تاب نمی‌آورد و صیحه‌ای می‌زند. نقش بر زمین می‌شود. به یقین، چنین نفوذ کلامی در تاریخ بشریت بی‌سابقه است.

نکات، بل توجه

نکته‌ی ۱: این کتاب با عنوان "در محضر امیرالمؤمنین علیه السلام" در آغاز به شکل سخنرانی و کلاس درس بوده است که در آن عده‌ها و گاهی هزاران نفر از مؤمنان الهی و عاشقان اهل بیت علیهم السلام در مسجد امام علی بن الحسین علیه السلام بیان شده است. سپس، با همت جمعی از عزیزان، مطالب شفاهی و سخنان ضبط شده، توبه گردید و پس از تغییرات و اصلاحات و نیز بعد از افزودن اضافات و زدودن حواشی به شکل حاضر درآید. و ان شاء الله به‌عنوان مجموعه‌ای کامل از مباحث اخلاقی و تربیتی در اختیار دانش‌پژوهان و عموم علاقه‌مندان و مؤمنین قرار خواهد گرفت.

نکته‌ی دوم: بر خود فرض می‌دانم اگر فضلاء، دانشجویان و پژوهشگران مؤسسه‌ی قرآنی و فرهنگی در محضر امام سجاد علیه السلام صد ساله قدردانی کنم که اینجانب را در برپایی کلاس مذکور، تشویق نموده‌اند.

نکته‌ی سوم: از همراهی همه‌ی دوستان عزیزی که در تبدیل گفتار به نوشتار، تنظیم و تدوین، چاپ و نشر کتاب، اینجانب را یاری داده‌اند، سپاسگزاری می‌کنم و همچنین توفیقات روزافزون را برای این عزیزان از خداوند متعال خواستارم.

نکته‌ی چهارم: در فرآیند نگارش کتاب، بسیاری از نظرات، عبارات و حایات به شومه‌ای روان‌تر و گویاتر بازگو شده است و کوشیده‌ایم کلمات غامض و سخت را با واژگانی روان‌تر توضیح کنیم و بخش‌هایی را که ارتباط چندانی با این مبحث ندارد حذف کنیم.

نکته‌ی پنجم: بهترین راه برای تربیت روح، تبدیل قوا و استعدادهای انسانی، از قوه به فعل است و این مهم فقط با پیروی محض از کلام خدا و فرمایشات معصومان علیهم السلام میسر است.

